



Seimo pirmininkas J. Olekas: Diasporos sugrįžimas - stiprios ekonomikos ir nacionalinio saugumo garantas

1990 metais Lietuvoje gyveno apie 3,7 milijono žmonių, o dabar turime apie 2,9 milijono. Daugiau nei 20 proc. siekiantis gyventojų skaičiaus sumažėjimas yra viena didžiausių demografinių „duobių“ Europos Sąjungoje. 2018-2025 metų laikotarpiu šalies gyventojų skaičius stabilizavosi, nors Europos statistikos agentūra ir tuo metu prognozavo mažėjimą. Lietuvos valstybinė duomenų agentūra 2025 metų gruodį paskelbė vertinimą, numatanti, kad, nesiėmus esminių demografinės politikos korektyvų, šalies gyventojų skaičius visą XXI amžių mažės. Skaitant niūrias statistikų prognozes, kyla klausimas: Ką Lietuva gali ir turi padaryti, kad sustabdytų savosios populiacijos nykimą?

Juozas Olekas, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas

Šio straipsnio tikslas – akcentuoti Lietuvos populiaciją gausinančius demografinės politikos elementus, remiantis įrodymais pagrįstos politikos rėmais. Paskutinių kelerių metų raida rodo, kad gyventojų skaičiaus mažėjimą sustabdyti įmanoma.

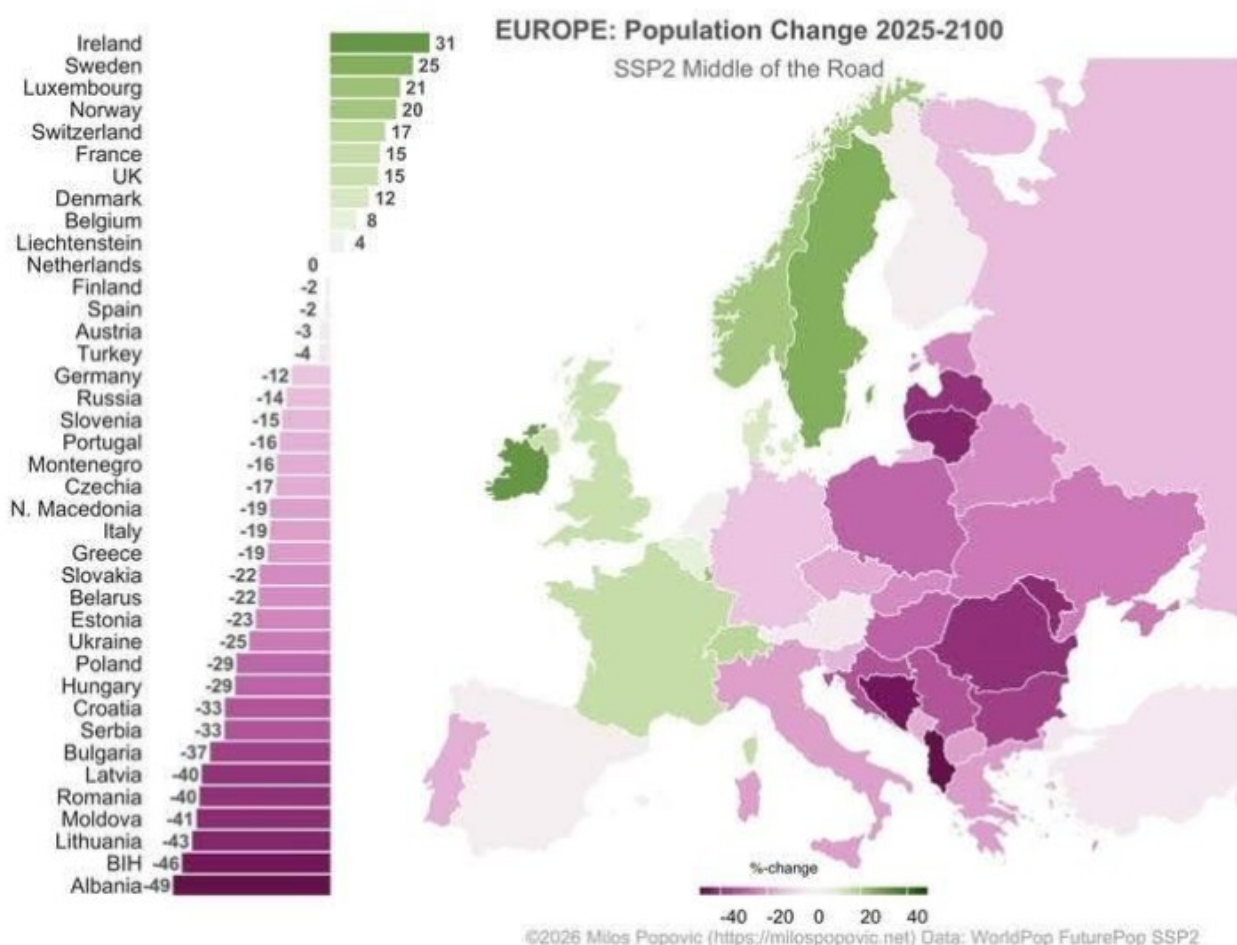
2026 metų pradžioje Lietuvoje gyventojų yra beveik 80 tūkstančių daugiau nei ikipandeminiais 2019 metais. Geriau suprasdami demografinius procesus ir tobulindami atsakus į egzistuojančias problemas, galime ir turime pasiekti, kad 2030 metais Lietuvoje tiek naujagimių, tiek suaugusiųjų būtų daugiau nei 2026-aisiais.

Gyventojų skaičiaus kitimą Lietuvoje lemia įvairios priežastys, kurių santykinis reikšmingumas kinta. 1994–2018 metais pagrindinis šalies gyventojų skaičiaus mažėjimo veiksnys buvo skurdo ir ribotų įsidarbinimo galimybių sąlygota emigracija. Tuo laikotarpiu iš Lietuvos išvyko beveik 590 000 žmonių daugiau nei sugrįžo – tai lėmė apie 72 proc. viso neigiamo gyventojų pokyčio.

2019–2025 metų laikotarpiu į Lietuvą atvyko beveik 208 000 žmonių daugiau nei išvyko. Jei dėl vis didėjančio atotrūkio tarp gimimų ir mirčių skaičiaus nebūtume praradę beveik 120 000 gyvybių, šiandien mūsų būtų ne 2,9, o 3 milijonai.

Dauguma turimų statistinių prognozių (žr. 1 pav.) numato, kad gyventojų skaičius sparčiai augs Airijoje, Norvegijoje, Švedijoje, bet, nesant radikalių demografinės politikos pokyčių, mažės Lietuvoje. Ką daryti, kad Lietuva pagal gyventojų skaičiaus dinamiką imtų „žaliuoti“ kaip pirmaujančios Šiaurės Europos valstybės?

1 paveikslas. Gyventojų skaičiaus kitimas 20205-2100 metais, proc.



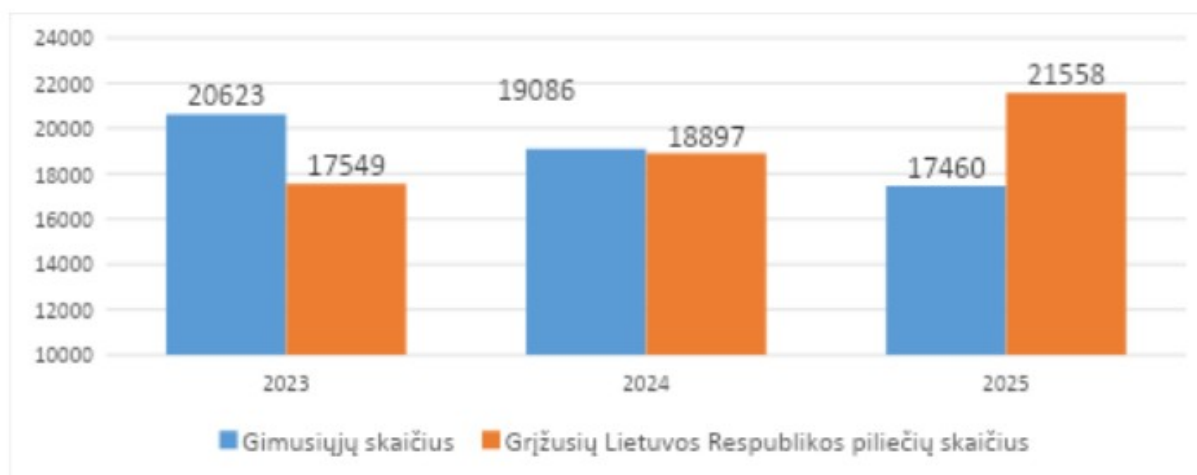
Ilguoju laikotarpiu Lietuvos, kaip ir Skandinavijos valstybių, demografinis tvarumas priklauso nuo aukšto gimstamumo, ilgaamžiškumo ir teigiamos

tarptautinės migracijos.

Visgi 10–15 metų laikotarpiu Lietuva turi esminį pranašumą prieš kaimynus. 1990–2018 metais šalį paliko apie 700 tūkstančių piliečių. Susigrąžinusi bent pusę neseniai išvykusios ir svetur šaknų dar pilnai neįleidusios diasporos, Lietuva vidutinės trukmės laikotarpiu neutralizuotų dabartinį žemo gimstamumo poveikį. 2024 metais URM užsakyto tyrimo duomenimis, „22 % respondentų planuoja grįžti gyventi į Lietuvą ateityje, dar 57 % neatmeta grįžimo galimybės“.

Apie diasporos grįžimą būtina pakalbėti plačiau. Išankstiniu Valstybės duomenų agentūros vertinimu (2 pav.), 2025 metais į šalį grįžo daugiau Lietuvos piliečių, nei joje gimė.

2 paveikslas. Lietuvos piliečių skaičiaus augimo šaltiniai



Šaltinis: VDA

Pastebėtina, kad diskutuojant demografinę tematiką, augančios diasporos grįžimo teikiamos galimybės nėra reikiamai įvertinamos. Retai pastebimi grįžę ir sėkmingai Lietuvai besidarbuojantys gydytojai, mokslininkai, verslininkai. Viešojoje erdvėje trūksta nuorodų į sėkmingą Alytaus ar Akmenės savivaldybių patirtį susigrąžinant kraštiečius. Nepakankamą dėmesį šiam procesui rodo ir valstybės investicijų struktūra: motinystės (tėvystės) išmokoms kasmet skiriama šimtai milijonų, o diasporos politikai – tik apie 10 milijonų eurų.

Tvirtindamas LR XX Vyriausybės programą, LR Seimas pritarė diasporos grįžimą skatinančioms veikloms:

- užtikrinsime grįžtančių iš užsienio Lietuvos piliečių reintegraciją Tėvynėje;

- sukursime kvalifikuotų aukštųjų technologijų specialistų pritraukimo strategiją, skatindami grįžti Lietuvos piliečius, dirbančius užsienio aukštos pridėtinės vertės įmonėse ir mokslo įstaigose;
- skirsime daug dėmesio į Lietuvą grįžusių šeimų vaikų sėkmingai integracijai į Lietuvos švietimo sistemą;
- palaikysime ir plėsime esamas karjeros, integracijos ir jaunimo stažuočių programas, skirtas skatinti svetur dirbančius tėvynainius grįžti ir dirbti Lietuvoje;
- skatinsime svarbius diasporos įsitraukimo projektus saugumo, pilietiškumo, švietimo, kultūros, jaunimo, ekonomikos, mokslo ir sporto srityse. Stiprinsime diasporos ir Lietuvos regionų ryšius.

Vyriausybės programoje akcentuojamas dėmesys diasporos grįžimui koreliuoja su Lietuvos raida įstojus į ES. 2004–2025 m. laikotarpiu Lietuvos piliečių dalis tarp imigrantų viršijo 50 proc. Užsienio piliečiai srautuose vyraavo tik intensyvių karo veiksmų Ukrainoje metu (3 pav.).

(3 paveikslas. Lietuvos piliečių lyginamasis svoris imigrantų tarpe, proc. Šaltinis: VDA)

Šalies gyventojų skaičiaus tvarumas yra Seimo, Vyriausybės, verslo ir savivaldybių bendra atsakomybė. Sutarkime dėl tikslo – 3 milijonų gyventojų 2030 metais – bei konkrečių veiksmų jam pasiekti. Sąlygų grįžimui ir reintegracijai sudarymas yra visų dabartinių ir būsimų Seimo frakcijų bei vyriausybių garbės reikalas.